

Rapport från insyn i öppen fritidsverksamhet

24UN323

Fristående öppen fritidsverksamhet (fritidsklubb) 10–12 år

Begreppet öppen fritidsverksamhet infördes i lagstiftningen den 1 januari 1995 i samband med kommunernas skyldighet att anordna förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Med detta markerades att barn i åldrarna 10–12 år behöver meningsfulla fritidsaktiviteter och kontakt med kamrater samt vuxna i andra miljöer än i hemmet eller skolan. Detta även om de inte har behov av den omsorg som ges vid inskriven verksamhet.

Öppen fritidsverksamhet får erbjudas i stället för fritidshem från och med höstterminen det år eleven fyller 10 år, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem. (14 kap. 7 § skollagen).

Öppen fritidsverksamhet styrs av bestämmelserna i 25 kap. 4, 6–9 §§ skollagen. Rätt till bidrag regleras i 25 kap. 14–16 §§ skollagen. Öppethållande regleras i 14 kap. 5 – 8 §§ skollagen.

Det är viktigt att huvudmannen för verksamheten säkerställer att personalen är förtrogen med innehållet i skollagens bestämmelser. En enskild huvudman som beviljats rätt till bidrag för öppen fritidsverksamhet i Gävle kommun ansvarar för att skollagen och för verksamheten tillämpliga lagar och författningar följs.

Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan och motsvarande skolformer. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation. Till skillnad mot fritidshemmet är öppen fritidsverksamhet inte en del av skolväsendet och omfattas inte av någon läroplan.

Familjerna avgör själva när och hur ofta barnen ska delta.

Verksamheten behöver inte erbjuda samma grad av omvårdnad och tillsyn som fritidshemmen och kan bedrivas i samarbete med annan fritidsverksamhet eller föreningslivet.

Innehåll

Fristående öppen fritidsverksamhet (fritidsklubb) 10–12 år	2
Insynsbesök öppen fritidsverksamhet hösten 2024.....	4
Bakgrund.....	4
Fritidsklubbarnas verksamhet - översikt	5
Samarbete med skolor	6
Kompetens	6
Avgifter.....	6
Lokaler	6
Rutiner och handlingsplaner	7
Kontakt med vårdnadshavare.....	7
Barns utveckling och lärande – att vara ett komplement till skolan	7
Sammanfattande bedömning.....	8

Insynsbesök öppen fritidsverksamhet hösten 2024

I Gävle kommun finns idag fem fristående öppna fritidsverksamheter för barn i åldern 10–12 år, placerade i olika områden, ofta i anslutning till fridsgårdar. Den första fristående verksamheten fick rätt till bidrag 2011, och den senaste att få rätt till bidrag fick det 2022.

Utbildning Gävle har genomfört insynsbesök vid samtliga enskilt bedrivna öppna fritidsverksamheter i Gävle kommun. Vid besöken har skollagens kapitel som rör öppen fritidsverksamhet utgjort underlag för inriktningen på insynen.

Bakgrund

Kommunen har enligt skollagen möjlighet att ge bidrag till enskild huvudman som vill driva öppen fritidsverksamhet, nedan även kallad fritidsklubb. Verksamheten styrs av vissa övergripande krav enligt skollagen (2010:800). Utbildningsnämnden är den instans som prövar om dessa krav är uppfyllda och lämnar bidrag till enskild huvudman.

För bedrivande av verksamheten ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Verksamheten ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med en lämplig sammansättning och storlek. Verksamheten ska vara ett komplement till grundskolan. I verksamheten ska det finnas rutiner för att säkerställa en trygg verksamhet för skolbarnen.

För öppen fritidsverksamhet gäller öppettider fram till 17.00 varje skoldag. Vid lov ska heldagsomsorg erbjudas från 8.00 till 17.00. Undantaget är jul- och sommarlov då verksamheten är stängd.

Insynsbesök har genomförts på fem enskilt drivna verksamheter som erhåller bidrag från Utbildningsnämnden Gävle kommun.

- Fritidsklubben Brynjan Brynäs
- Fritidsklubben Zebran Bergby
- Fritidsklubben Knoppen Forsbacka
- Fritidsklubben Helges Andersberg
- Fritidsklubben Vävaren Strömsbro

Fritidsklubbarnas verksamhet - översikt

Sammanfattningsvis deltar mellan 20–50 barn i de olika verksamheterna dagligen men med stor variation. Det är fler barn som är inskrivna i verksamheterna än som deltar varje dag. Könsfördelning är jämn hos majoriteten av fritidsklubbarna och ett aktivt arbete finns för att erbjuda aktiviteter som intresserar både pojkar och flickor. En fritidsklubb har dock nästan bara inskrivna pojkar. Utbildning Gävle rekommenderar därför verksamheten att problematisera detta och aktivt arbeta för att fler flickor ska skriva in sig i verksamheten.

Verksamheterna bygger till stor del på barnens önskemål och erbjuder ett brett urval av olika aktiviteter. Lokalernas storlek varierar. Verksamheterna utformas på ett sätt som möjliggör en mångsidig verksamhet anpassad efter barnens behov och intressen.

Fritidsklubbarna har ett flexibelt förhållningssätt och barnen har stora möjligheter att påverka utformningen. Det finns möjlighet till teater, sång, dans, biljard, pingis, skapande, pyssel, bakning, spel och utomhusaktiviteter i form av skateboardramp, fotboll, basket med mera.

Vid behov finns möjlighet till läxhjälp och samtliga verksamheter betonar att skolan går först. Fokus ligger på att skapa relationer i tidig ålder för att ge unga möjlighet att utvecklas och hitta en meningsfull fritid i sitt närområde efter skolans slut. Det sker främst genom att se till varje individ och låta barnen själva ta ansvar för aktiviteter baserade på deras intressen. Samtliga har ett lösningsfokuserat arbetssätt och engagemanget för barns rättigheter lyser genom och genomsyrar samtliga verksamheter.

Fritidsklubbarna arbetar aktivt med demokratifrågor och bygger till stor del på att barnen tar mycket ansvar för planering, innehåll och genomförande. Barnen får träna sin självständighet och samtidigt få luta sig mot trygga vuxna. Barnkonventionen är den grund som all verksamhet utgår från.

En framgångsfaktor är de relationer som byggs upp till barnen inom fritidsklubbarna. Samtliga verksamheter har löpande dialog kring innehållet, de utmaningar som kan uppstå samt det förhållningssätt som genomsyrar verksamheten. Utbildning Gävle rekommenderar att de fritidsklubbar som saknar en särskild verksamhetsplan upprättar en sådan med tydliga mål som kan följas upp, utvärderas och analyseras. Annars finns

risken att den omfattande erfarenhet och kunskap som finns blir bunden till enskilda individer och eldsjälarna som för närvarande arbetar inom verksamheterna.

Samarbete med skolor

Fritidsklubbarnas samarbete med skolan ser olika ut. Majoriteten av fritidsklubbarna har ett gott samarbete med närliggande skolor och har en god dialog med skolans rektorer. Det förekommer i viss mån, även dialog med lärare särskilt vad gäller barn i behov av särskilt stöd.

De flesta fritidsklubbar upplever att skolorna är intresserade av samarbete, en verksamhet lyfter att samarbetet med närliggande skola nästan är obefintligt. Den fritidsklubben upplever att skolan uppfattar fritidsklubben som en konkurrent snarare än att se fördelarna med samverkan.

Kompetens

Personalen som arbetar inom fritidsklubbarna har lång erfarenhet, är måna om verksamheten och barnen som vistas där. Personalen består av fritidsledare, barnskötare eller personal med olika erfarenhet av att arbeta med barn. Samtliga verksamheter, oberoende av huvudman, lyfter att utbildning av personalen uppmuntras och att det finns goda möjligheter till kompetensutveckling.

Avgifter

Samtliga verksamheter har en terminsavgift som administreras av Utbildning Gävle. Det finns också en liten kostnad för mellanmål som tas ut och faktureras av verksamheten i efterhand. Utmaningen som vissa verksamheter ser med att ta ut avgift är att den till viss del hämmar inskrivningsgraden, speciellt i områden med lägre inkomster. Det kan också finnas barn som avsiktligt inte åter av mellanmålet då de vet att familjens ekonomi inte tillåter det, då bjuder man på mellanmål eller får sponsring som underlättar. Vissa verksamheter tipsar också om föreningsfonder där vårdnadshavare kan få avgiften betald.

Lokaler

Lokalerna bedöms som ändamålsenliga. Det finns både stora samlingsrum och olika typer av mindre rum för olika aktiviteter. Verksamhet erbjuds även utomhus.

Rutiner och handlingsplaner

Det finns i olika utsträckning rutiner och handlingsplaner för verksamheterna. Alla har upprättade rutiner för brand, säkerhet, tystnadsplikt och planer för arbetet med diskriminering och kränkande behandling.

Registerkontroll ur brottsregistret genomförs i alla verksamheter, vid anställning såväl som löpande. Utbildning Gävle rekommenderar att inga belastningsregister sparas i lokalerna. En kontroll av ett registerutdrag ska endast dokumenteras genom en anteckning om att utdraget har visats upp.

Samtliga verksamheter har rutiner för anmälan till socialtjänsten. Rutinerna är i varierande grad skriftligt upprättade, dock har samtlig personal kännedom om anmälan till socialtjänsten. Fritidsklubbarna har god samverkan med både fältare, polis och andra verksamheter som stödjer arbetet med barn och ungdomar.

Samtliga fritidsklubbar har tydlig uppsatta regler vilket erbjuder en trygg verksamhet.

Kontakt med vårdnadshavare

Alla verksamheter kontaktar vårdnadshavare vid behov eller om det är något särskilt som behöver lyftas kring barnet. Exempelvis mående, allergier eller annat.

Alla vårdnadshavare är välkomna att hälsa på och komma in och heja vid hämtning. Några fritidsklubbar har öppet hus eller lämnar information genom hemsida, sociala medier och informationsblad.

Barns utveckling och lärande – att vara ett komplement till skolan

Det finns ett starkt engagemang för att hjälpa barn att växa och utvecklas både tillsammans och som individer. Fritidsklubbarna kompletterar skolan genom att vara tillgänglig för barnen när de inte är i skolan. Den erbjuder barnen möjligheter att få andra erfarenheter och kunskaper än de som vanligtvis ges i skolan.

Personalen samtalar med barnen, uppmärksammar eventuella svårigheter och kontaktar skolan vid behov. De diskuterar värderingar och normer och har ett demokratiskt och jämlikt förhållningssätt. Flera lyfter hur de arbetar för att lära barn om beslutsprocessen i samhället, i syfte att barnen ska kunna bidra till samhällsutvecklingen och påverka sin egen situation.

Sammanfattande bedömning

Fritidsklubbarnas verksamhet bedöms som värdefull i särskilt i utsatta områden där kriminaliteten går långt ner i åldrarna även bland 11–12 åringar. Många hänger ute – och i vissa områden finns en blandning av äldre och yngre som rör sig utan systematik. Fritidsklubben i området kan därför fungera förebyggande mot kriminalitet. Hos en fritidsklubb arbetar man särskilt med MVP (Mentorer i våldsprevention), ett program vars syfte är att motverka stereotypa könsnormer och förebygga mäns och killars våld genom attitydförändringar. Barnen skyddas i den miljön av aktiviteter tillsammans med vuxna. Det är också en fristad från äldre ungdomar, de får vara barn ett tag till och lär sig att fungera i grupp. Personalen jobbar aktivt med barnen och är engagerade, barnen får en meningsfull fritid. Fokus ligger på ett främjande perspektiv genom att skapa positiva relationer till barnen och ingjuta tilltro till en positiv framtid. Fritidsklubbarna verkar för att skapa strukturer som gör att unga lyckas.

I ytterområdena fångas också barn upp i arbetet genom att satsa på lokal utveckling och att skapa framtidstro.

Fritidsklubbarnas ambition är att skapa en trygg plats för barnen där de kan träffa vänner och möta vuxna förebilder. Samtidigt finns inget krav på prestation, Det finns dock regler och förhållningssätt kring hur man ska uppträda mot varandra. Inga fula ord, ingen mobbning och visa alltid respekt för både kompisar och de vuxna. På det sättet utvecklar barnens sociala förmågor och det stärker barnens självförtroende och de vågar stå för sina åsikter.

Fritidsklubbarna erbjuder både spännande aktiviteter och en mötesplats där man "bara kan vara". Deltagandet i klubben kan för barnen medföra en naturlig övergång till andra goda verksamheter i takt med att barnen blir äldre.

Samtliga enskilt bedriva fritidsklubbar som ingått i insynen bedöms uppfylla de kvalitetskrav som gäller för öppen fritidsverksamhet.

Delegat genom Utbildningsnämnden

Anna Clason

Planeringssekreterare

Utbildning Gävle